

لایحه حمایت از ایرانیان مقیم خارج از کشور

مقدمه

طبق آمار سال ۱۳۹۹ «دبیرخانه شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور» تعداد ۴,۰۳۷,۲۵۸ ایرانی در خارج از مرزهای کشور اقامت دارند. شهروندان ایرانی مقیم خارج از کشور که در گفتمان سیاستگذاری جمهوری اسلامی ایران از آنها به عنوان «ایرانیان خارج از کشور» یاد می شود، از جمله موضوعات مورد توجه مقام معظم رهبری بوده است. لذا همواره حمایت از ایرانیان ساکن خارج و تقویت ارتباطات علمی، اقتصادی و فرهنگی آنان با سرزمین مادری ملاحظه ای مهم در رابطه با منافع ملی کشور محسوب می شود.

اگرچه تاکنون سیاست و قانون اختصاصی در رابطه با ایرانیان خارج از کشور تدوین نشده، اما به صورت پراکنده در قوانین، سیاست های کلان ابلاغی و سخنان تصمیم گیران کشور به آن پرداخته شده است. به عنوان نمونه «قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶ - ۱۴۰۰)» در بند «ث» ماده (۱۰۵) بر ضرورت «حمایت همه جانبه از حقوق ایرانیان خارج از کشور و جلب مشارکت آنها در توسعه و پیشرفت کشور» تأکید می کند. موضوع ایرانیان خارج از کشور در بیانات حضرت آیت الله خامنه ای مورد توجه قرار گرفته است. مؤلفه های رویکرد معظم له درباره این گروه از شهروندان عبارتند از: پرهیز از نگاه تقلیل گرایانه، پرهیز از نگاه امنیت محور، اهتمام به امور ایرانیان ساکن خارج از کشور، ضرورت حمایت حقوقی و دیپلماتیک دولت از ایرانیان خارج نشین، جذب مشارکت اقتصادی ایرانیان مقیم خارج و توجه به مشارکت سیاسی آنها.

سیاست های کلی ابلاغی برنامه های چهارم، پنجم و ششم توسعه، سیاست های کلی جمعیت و سیاست های کلی علم و فناوری هم به موضوع ایرانیان خارج از کشور پرداخته اند. مؤلفه های سیاست های کلی ابلاغی درباره موضوع ایرانیان خارج از کشور عبارتند از: حمایت از حقوق ایرانیان

ساکن خارج در داخل کشور، توجه به ظرفیت های اقتصادی شهروندان ایرانی ساکن خارج، توجه به ظرفیت های فرهنگی ایرانیان خارج نشین در راستای تقویت فرهنگ ایرانی - اسلامی و توجه به مشارکت علمی ایرانیان ساکن خارج در وطن.

نگاه غالب در بیانات حضرت آیت الله خامنه ای به موضوع ایرانیان مقیم خارج، نگاهی حمایت گرایانه مبتنی بر حمایت از حقوق ایرانیان خارج نشین در داخل و خارج از کشور است. سیاست های کلی ابلاغی هم به صورت غالب نگاه فرصت محور مبتنی بر جذب مشارکت اقتصادی شهروندان ایرانی مقیم خارج در داخل کشور با هدف کمک به توسعه وطن را دنبال می کنند. ضمن اینکه در این حوزه از فرصت های قابل توجه در رابطه با ظرفیت های ایرانیان ساکن خارج برای حفظ هویت اسلامی - ایرانی غافل نیستند.

به نظر می رسد نگاه مقام معظم رهبری و سیاست های کلی ابلاغی به مسئله ایرانیان مقیم خارج از کشور فراقوه ای است و پیگیری این موضوع را منحصر به یک قوه خاص نمی دانند. در این راستا قانون حمایت از ایرانیان خارج از کشور مبتنی بر سیاست های مد نظر رهبر انقلاب اسلامی تدوین و به رشته تحریر در آمده است تا بتواند زمینه رشد و تعالی کشور و بهره گیری از ظرفیت های ایرانیان خارج از کشور در عرصه های علمی، فناوری، اقتصادی، سرمایه گذاری، اجتماعی و.. باشد.

بخش اول - کلیات (تعاریف، مبانی و ساختارها)

ماده ۱- تعاریف

اتباع ایرانی خارج از کشور: هر شخصی که تابعیت ایرانی دارد و محل اقامت او خارج از کشور است.

شورا: شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور.

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور.

دستگاه اجرایی: کلیه سازمان ها و نهادهای مشمول ماده ۲۹ برنامه ششم قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و مشمول ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری.

ماده ۲- کلیه اتباع ایرانی خارج از کشور بدون تبعیض از هر حیث از قبیل جنسیت، قومیت، نژاد، رنگ، زبان، دین، مذهب، عقاید سیاسی مانند ایرانیان مقیم در داخل کشور از موارد ذیل بهره مند می شوند؛ مگر مواردی که به موجب قانون استثناء شده باشد:

الف- احترام به حقوق مدنی و سیاسی و حمایت از حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.

ب- تساوی در برابر قانون و مراجع دادگستری داخلی و حق اقامه دعوا در مراجع قضایی، شبه قضایی و اداری کشور.

تبصره- قوه قضاییه مکلف است ظرف سه ماه با ایجاد بسترهای لازم مانند ایجاد سامانه یا تشکیل کارگروه نسبت به درخواست ها و شکایات اشخاص که ادعای تضییع حقوق از سوی هر یک از دستگاه های اجرایی یا نهادهای حکومتی را دارند بررسی و اقدام مقتضی به عمل آورد.

ماده ۳- از تاریخ تصویب این قانون، به منظور سیاست گذاری، ساماندهی و برنامه ریزی امور ایرانیان خارج از کشور، شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور به ریاست رئیس جمهور و عضویت جمعی از وزراء، روسای دستگاه ها و نهادهای مرتبط به شرح مندرج در آئین نامه اجرائی شورای مذکور تشکیل می شود؛ دبیر شورای یاد شده وزیر امور خارجه و محل استقرار دبیرخانه شورا، وزارت امور خارجه می باشد.

تبصره ۱- دولت مکلف است اعتبار سالانه مورد نیاز دبیرخانه شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور را در قالب لوایح بودجه سنواری در ردیف مستقلی پیش بینی و به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد نماید.

تبصره ۲- وزارت امور خارجه ظرف سه ماه آئین نامه اجرائی این ماده را تهیه و هیات وزیران تصویب می کند.

بخش دوم- حمایت های ویژه از ایرانیان خارج از کشور

ماده ۴- ورود به کشور و خروج از آن در حدود مقررات حق هر تبعه ایرانی است. دولت مکلف است تردد ایرانیان خارج از کشور را در مواردی که با محدودیت مواجه است، از طریق کمیسیون ویژه تردد

ایرانیان خارج از کشور تسهیل نماید. آئین نامه اجرایی این ماده آن توسط وزارت امور خارجه ظرف سه ماه تهیه و به تصویب هیات وزیران می رسد.

ماده ۵- دو تبصره به شرح زیر به ماده ۱۸ قانون گذرنامه الحاق می شود:

تبصره ۱- صدور گذرنامه و اجازه خروج برای فرزندان زیر ۱۸ سال که پدر آنها مقیم خارج از کشور است، با درخواست مادر بلامانع است. برای این فرزندان در خارج از کشور به تشخیص کنسولی، گذرنامه و اجازه خروج (تعیین محل اقامت خارجی) صادر می شود.

تبصره ۲- صدور گذرنامه و اجازه خروج برای زنان شوهرداری که همسران آنها مقیم خارج از کشور هستند، به درخواست زوجه بلامانع است.

ماده ۶- اتباع ایرانی خارج از کشور در صورتی که غیرمجاز و غیرقانونی تا زمان تصویب این قانون از کشور خارج شده باشند و در راستای اهداف این قانون قصد برگشت به کشور را داشته باشند از مجازات مقرر برای خروج بدون مجوز از کشور معاف می شوند.

ماده ۷- یک تبصره به ماده ۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ به شرح زیر الحاق می شود:

رفتارهای ارتكابی ایرانیان خارج از کشور که به موجب قوانین جمهوری اسلامی ایران جرم باشد اما در محل انجام رفتار مطابق مقررات آن کشور جرم نباشد، از شمول مقررات این ماده خارج است.

ماده ۸- اتباع ایرانی خارج از کشور که توسط محاکم قضائی داخل کشور محکوم شده اند، می توانند تقاضای عفو موضوع ماده ۹۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ را به کمیسیون عفو و بخشودگی قوه قضائیه ارائه و در راستای ساماندهی و رسیدگی به تقاضای عفو و بخشودگی یا تخفیف مجازات ایرانیان خارج از کشور در سامانه جامع تبصره ماده ۲ ثبت نمایند.

ماده ۹- دولت مکلف است از طریق وزارت امور خارجه، کانون وکلا و مرکز وکلا، کارشناسان و امور مشاوران قوه قضائیه، امکان دسترسی اتباع ایرانی خارج از کشور را به خدمات مشاوره‌ای در حوزه حقوقی و قضایی از طریق وکلای (داخلی یا بین المللی) و مشاوران مسلط به حقوق ایران و حقوق کشور محل اقامت، فراهم سازد. آئین نامه اجرایی این ماده با همکاری معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه،

معاونت حقوقی ریاست جمهوری، وزارت دادگستری و وزارت امور خارجه ظرف مدت سه ماه تهیه و توسط هیات وزیران تصویب می شود.

ماده ۱۰. چنانچه نسبت به احوال شخصیه اتباع ایرانی خارج از کشور، بدون رعایت مفاد ماده ۶ قانون مدنی، حکمی از مراجع قضائی خارجی صادر شده باشد آن حکم در صورتی معتبر است که :
الف- برخلاف قوانین داخلی شرع و اخلاق حسنه نباشد؛

ب- صدور این حکم به قصد امتناع اصحاب دعوا از قانون صلاحیت دار نباشد و احقاق حق طرف ایرانی منوط به صدور چنین حکمی باشد؛

تبصره: تشخیص شرایط مذکور بر عهده مرجع قضائی است که حکم در آن مورد شناسائی یا مورد اجراء قرار می گیرد.

ماده ۱۱- در راستای اهداف این قانون حکم مقرر در ماده ۹۸۹ قانون مدنی در خصوص فروش اموال غیرمنقول، از تاریخ تصویب این قانون به مدت سه سال موقوف الاجرا می شود.

ماده ۱۲- هر یک از اتباع ذکور ایرانی متولد خارج از کشور که نیمی از زندگی خود را در کشور خارجی سپری کرده باشد، می تواند نسبت به خرید خدمت نظام وظیفه خود بر اساس مبلغ تعیین شده از سوی هیات وزیران که سالانه به پیشنهاد معاونت علمی ریاست جمهوری و تایید ستاد کل نیروهای مسلح تعیین می شود، اقدام کند. چنانچه شخص مشمول نسبت به ارائه یک فناوری یا طرح علمی مورد تأیید کمیسیون مربوطه در نظام وظیفه، اقدام نماید، از پرداخت هزینه فوق معاف شده و امکان دریافت کارت معافیت موارد خاص را دارند.

ماده ۱۳- هر یک از اتباع جمهوری اسلامی ایران در قلمرو کشورهای دیگر از حق حمایت دیپلماتیک همانند کمک و مساعدت به آن ها در حفظ اموال، منافع و مالکیت فکری و به خصوص حفظ منافع کودک و نوجوان، زنان، زندانیان و حفظ امنیت مراسلات قضایی و غیرقضایی برخوردار هستند. هم چنین دولت جمهوری اسلامی ایران مکلف است نسبت به استیفای کلیه حقوق اتباع ایرانی آسیب دیده در قلمرو

کشورهای خارجی، اقدامات لازم را انجام داده و پیگیری نماید و در صورت ضرورت در مراجع بین المللی و ذیصلاح اقامه دعوا کند.

تبصره: معاونت حقوقی ریاست جمهوری با همکاری وزارت امور خارجه ظرف سه ماه آئین نامه و سامانه خدمات حقوقی، قضائی رسیدگی به درخواست های حقوقی ایرانیان خارج از کشور علیه دولت ها و اشخاصی که موضوع درخواست قرار گرفته اند، برای پیگیری و رسیدگی، به ویژه در مراجع بین المللی، از طریق دولت جمهوری اسلامی تهیه و فراهم می کند. معاونت حقوقی سالانه گزارش اقدامات انجام شده را به شورا ارایه می نماید.

ماده ۱۴. دولت مکلف است به منظور حفظ و تقویت هویت ایرانیان خارج از کشور و استمرار ارتباط ایرانیان با سرزمین مادری، امکان آموزش خط و زبان فارسی و فرهنگ و هنر ایرانی را برای کلیه ایرانیان خارج از کشور، به صورت حضوری یا مجازی فراهم آورد. شورای عالی ایرانیان خارج از کشور آیین نامه اجرایی این ماده را با همکاری نهادهای ذیربط ظرف سه ماه تهیه و جهت تصویب به هیات وزیران ارایه می کند.

ماده ۱۵- معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری در راستای جذب نخبگان علمی و استعداد های برتر ایرانی خارج از کشور مکلف است شرایط جذب آن ها را در دانشگاه ها، مراکز تحقیقاتی، شرکت ها و موسسات دانش بنیان و سایر دستگاه های اجرایی، حسب مورد با توجه به نیاز کشور، فراهم کند.

تبصره: آیین نامه اجرایی این ماده توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با همکاری سازمان اداری استخدامی کشور، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت امور خارجه، وزارت دادگستری و سایر دستگاه های ذیربط تهیه و توسط هیات وزیران تصویب می شود

ماده ۱۶- کلیه دستگاه های اجرایی مکلف اند اقدامات لازم را برای تسهیل فعالیت های اقتصادی، بازرگانی و سرمایه گذاری ایرانیان خارج از کشور از جمله در قالب شرکت ها یا موسسات دانش بنیان و اشتغال

آفرین، در داخل کشور فراهم کنند و وزارت امور خارجه زمینه بهره مندی ایرانیان خارج از کشور را از امکانات و ظرفیت های داخلی فراهم می کند

تبصره ۱- وزارت اقتصاد و دارایی با همکاری وزارت امور خارجه، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت دادگستری، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و سایر دستگاه های اجرائی ذی ربط آیین نامه اجرایی این ماده را تهیه و به هیات وزیران ارائه می کند.

تبصره ۲- وزارت امور خارجه می تواند حسب ضرورت بخش سرمایه گذاری و جذب نخبگان و سرآمدان را با همکاری وزارت اقتصاد و دارایی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، در سفارت خانه های جمهوری اسلامی تاسیس نماید و گزارش عملکرد این بخش را به صورت سالیانه به شورا ارائه کند. آئین نامه اجرائی این تبصره توسط وزارت امور خارجه با همکاری نهادهای فوق و سازمان اداری و استخدامی کشور تهیه و به تصویب هیات وزیران می رسد

ماده ۱۷- دولت مکلف است اقدامات حمایتی به ویژه در زمان حوادث غیرمترقبه و شرایط بحرانی و خاص از قبیل انتقال به نقطه امن، امکانات و خدمات درمانی و بهداشتی ضروری و مورد نیاز برای کلیه ایرانیان خارج از کشور از طریق نمایندگی های جمهوری اسلامی ایران یا سازمان های بین المللی با استفاده از کمک های بلاعوض یا مشارکت نهادهایی مانند هلال احمر و صلیب سرخ را با هماهنگی دولت میزبان به عمل آورد. آیین نامه اجرائی مربوط به این ماده توسط سازمان های بیمه گر، وزارت امور خارجه و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید

ماده ۱۸- سازمان امور مالیاتی مکلف است با همکاری وزارت امور خارجه و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بسترهای لازم در چارچوب استانداردهای امنیتی کشور برای انجام امور مالیاتی هم چون ارائه اظهارنامه مالیاتی، پرداخت مالیات ها و بهره مندی از معافیت های مالیاتی را برای ایرانیان خارج از کشور، فراهم سازد

ماده ۱۹- دولت مکلف است در راستای دسترسی ایرانیان خارج از کشور به خدمات دولت الکترونیک بسترهای لازم را در چارچوب استانداردهای امنیت نرم افزار و شبکه کشور فراهم نماید. آئین نامه اجرایی این ماده توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با همکاری وزارت امور خارجه و دستگاه های اجرایی ذی ربط تهیه و به تصویب هیات وزیران می رسد

ماده ۲۰- دولت مکلف است نقل و انتقال مالی و ورود سرمایه های ایرانیان خارج از کشور را تسهیل نماید. وزارت امور اقتصاد و دارائی با همکاری وزارت امور خارجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون، "طرح جامع تسهیل نقل و انتقال مالی و ورود سرمایه های ایرانیان خارج از کشور به داخل" را تهیه و برای تصویب به هیات وزیران ارسال می کند.

ماده ۲۱- وزارت امور اقتصادی و دارائی مکلف است با همکاری وزارت امور خارجه، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت صنعت، معدن و تجارت زمینه دسترسی به درگاه ملی مجوزهای کشور موضوع ماده ۷ مکرر قانون تسهیل مجوزهای کسب و کار را برای تسهیل فعالیت های اقتصادی ایرانیان خارج از کشور در داخل کشور فراهم نماید.

ماده ۲۲- وزارت امور خارجه مکلف است با همکاری دستگاه های ذی ربط، بانک اطلاعات و شبکه ارتباطات جامع بین ایرانیان خارج از کشور را متناسب با اهداف این قانون با استفاده از امکانات موجود ایجاد نماید.

ماده ۲۳- حمایت های مذکور در این بخش مانع از اعمال حمایت های مناسب تر در قوانین و مقررات خاص نیست.

بخش سوم- ضمانت اجرا

ماده ۲۴- چنانچه هر یک از اشخاص مسئول و مذکور در این قانون و سایر قوانین، از وظایف مندرج در این قانون امتناع نمایند، حسب مورد در صورتی که از کارکنان دستگاه های اجرایی باشند به انفصال موقت از خدمات دولتی و عمومی از ۶ ماه تا ۲ سال یا جزای نقدی درجه ۶ و در صورتی که از کارکنان دولت نباشند، به محرومیت از فعالیت شغلی یا حرفه ای مربوط به مدت ۶ ماه تا دو سال محکوم می شود.

در صورتی که در سایر قوانین مجازات برآیس مرتکب جرم موضوع اینماده مجازات شدیدتری مقرر شده باشد، مرتکب به همان مجازات محکوم می شود. چنانچه مرتکب از اشخاص حقوقی باشد، مطابق ماده (۲۰) قانون مجازات اسلامی عمل خواهد شد.

cabinetoffice.ir